

УДК 311:343.261-052

DOI 10.32755/sjlaw.2023.02.055

Сікун А. М.,
заступник начальника кафедри теорії
та історії держави і права, конституційного права,
Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів, Україна
ORCID: 0000-0003-1484-8830

СУЧАСНИЙ СТАН РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ПРАЦЮ УВ'ЯЗНЕНИМИ, ЯКІ УТРИМУЮТЬСЯ У СЛІДЧИХ ІЗОЛЯТОРАХ

У статті розглянуто питання щодо сучасного стану реалізації права на працю ув'язненими, які утримуються у слідчих ізоляторах України. Вивчено практику ЄСПЛ проти України та досліджено зауваження ЄКПТ щодо порушень питання зайнятості ув'язнених. Розкрито порядок залучення ув'язнених до праці та надано пропозиції щодо його оптимізації. Проаналізовано питання трудової діяльності ув'язнених у Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року та вказано на її недоліки.

Ключові слова: ув'язнені, праця ув'язнених, зайнятість, праця, слідчий ізолятор, установи виконання покарань.

Постановка проблеми. Через певні обставини в житті людина може опинитися в місцях попереднього ув'язнення. І навіть у таких умовах особа, яка там перебуває, має обов'язки і права, встановлені законодавством для громадян України, з певними обмеженнями, які передбачені Законом України «Про попереднє ув'язнення» [1], а також іншими нормативно-правовими актами. Але деякі моменти залишаються не врегульованими національним законодавством і мають певні розбіжності з нормами європейського права. Одним з таких питань є зайнятість ув'язнених.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо реалізації права на працю ув'язненими досліджувалось різними науковцями, такими як: В. А. Кирилюк, Н. П. Мокрицька, Л. П. Шумна, І. В. Боднар, М. М. Яцишин та інші. Але, як показує аналіз робіт цих учених, невирішеними залишаються питання щодо повної або часткової зайнятості ув'язнених, а також адаптація законодавства до сучасних вимог.

Мета статті полягає в тому, щоб дослідити сучасний стан реалізації права на працю ув'язненими, визначити недоліки

в національному законодавстві та запропонувати зміни для вдосконалення окресленого питання.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Закону України «Про попереднє ув'язнення» установами для тримання осіб, щодо яких як запобіжний захід обрано тримання під вартою або до яких застосовано тимчасовий чи екстрадиційний арешт, є слідчі ізолятори Державної кримінально-виконавчої служби України, гауптвахти Військової служби правопорядку у Збройних Силах України. В окремих випадках, що визначаються потребою в проведенні слідчих дій, ці особи можуть перебувати в ізоляторах тимчасового тримання [1].

Слідчий ізолятор є доволі специфічною установою, оскільки в ньому можуть утримуватись різні категорії, наприклад як ув'язнені, так і засуджені.

Правила внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України (далі – ПВР СІЗО) наводять таке визначення поняттю «ув'язнені»: це особи, які тримаються під вартою відповідно до вмотивованого рішення суду про обрання як запобіжного заходу тримання під вартою або про застосування тимчасового чи екстрадиційного арешту, винесеного відповідно до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), та/або рішення компетентного органу іноземної держави у випадках, передбачених законом, а також постанови прокурора, прийнятої у випадках та порядку, передбачених статтею 615 КПК; особи, щодо яких вироком суду передбачено тримання під вартою до набрання ним законної сили [2].

Щодо засуджених, то ПВР СІЗО визначає їх як осіб, уперше засуджених до позбавлення волі за нетяжкі чи тяжкі кримінальні правопорушення, які на підставі статті 89 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України) залишені у СІЗО для роботи з господарського обслуговування; особи, засуджені до обмеження волі, які на підставі статті 57 КВК підлягають направленню до місця відбування покарання; особи, засуджені до арешту, позбавлення волі, довічного позбавлення волі, вироки щодо яких набрали законної сили і які на підставі статті 87 КВК підлягають відправленню до установ виконання

покарань; засуджені, вироки щодо яких набрали законної сили, які на підставі статті 90 КВК тимчасово залишені в СІЗО або переведені до СІЗО з арештного дому, виправного центру, дисциплінарного батальйону або виправної колонії; особи, вироки щодо яких набрали законної сили, які відповідно до статті 88 КВК переміщуються під вартою з однієї установи до іншої [2].

Також особливістю СІЗО є те, що там можуть утримуватися чоловіки, жінки, неповнолітні та іноземці, але з окремим розміщенням та дотриманням режимних вимог ізоляції.

Відповідно до даних, наведених Державною кримінально-виконавчою службою України, станом на 01.01.2023 р. у чотирнадцяти СІЗО та десяти установах виконання покарань, що виконують функцію СІЗО, утримується 15501 особа [3].

Необхідно зазначити, що відповідно до ст. 62 Конституції України особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду [4].

А тому ув'язнені мають право реалізувати своє конституційне право на працю, як інші громадяни нашої держави. Це право закріплене у ст. 43 Основного Закону та передбачає, що кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб [4].

На сьогодні питання щодо реалізації права на працю ув'язненими залишається малодослідженим. Щодо зайнятості вищезазначених суб'єктів, то в ст. 16 Закону України «Про попереднє ув'язнення» зазначено, що взяті під варту особи можуть залучатися до роботи лише в межах території місця попереднього ув'язнення за їх згодою і з дозволу слідчого або суду, які здійснюють кримінальне провадження. Праця таких осіб оплачується за тарифними ставками (окладами), що діють у народному господарстві. Із заробітку ув'язнених за виконавчими

документами провадяться відрахування в порядку, встановленому законодавством України. Прибутки, одержані внаслідок використання праці ув'язнених, не підлягають оподаткуванню і використовуються для упорядкування місця попереднього ув'язнення та поліпшення умов тримання під вартою [1].

Розділ 9 ПВР СІЗО більш детально регламентує процес залучення та певні особливості праці ув'язнених й окремих категорій засуджених. Зазначається, що ув'язнені можуть залучатися до праці в межах території СІЗО, що охороняється, у майстернях та робочих камерах із забезпеченням вимог ізоляції та роздільного тримання ув'язнених, правил техніки безпеки під час виконання робіт, норм санітарії та гігієни. З цією метою у майстернях та робочих камерах вивішуються протипожежні правила, правила техніки безпеки та витяги із Закону України «Про охорону праці», а до робіт допускаються лише ув'язнені, які пройшли медичне обстеження [2].

Отже, враховуючи чинні норми законодавства, можна зробити висновок, що реалізація права на працю ув'язненими залишає останнім доволі вузький вибір професій, оскільки, крім майстерень та робочих камер, немає можливості реалізувати це право, а також зберегти під час тримання під вартою вже наявні трудові навички.

Розглядаючи це питання через призму європейського законодавства, треба зазначити, що ще 1998 року, під час свого першого візиту до України, Європейський комітет із запобігання катуванням, нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню звертав увагу на недостатню зайнятість ув'язнених в українських СІЗО та наголошував, що переважна частина в'язнів не брала участі у будь-якій зайнятості поза межами камер, окрім прогулянок ... Не було можливостей для праці та доступу до освітніх/навчальних або спортивних занять... Зайнятість у камерах була обмежена читанням та, для деяких в'язнів, перегляданням телевізора, отриманого від родичів» [5, с. 14].

У зв'язку з цим була висловлена рекомендація, щоб усі в'язні мали можливість проводити суттєву частину дня (тобто 8 годин або більше) поза межами камер, із залученням різномані-

тної корисної діяльності (дозвілля/спілкування; праця, бажано з навчальною метою; навчання; спорт).

У своєму аналізі виконання рекомендацій щодо пенітенціарної системи, наданих Україні Європейським комітетом із запобігання катуванням з 1998 року, В. Човган, зазначає, що ця рекомендація стосовно СІЗО була повторена в різних модифікаціях у низці звітів (1999, 33; 2000, 93; 2009, 76; 2011, 46; 2013, 102; 2017, 57). При цьому рекомендувалося, щоб були розроблені програми зайнятості, пристосовані до потреб різних категорій в'язнів (дорослі ув'язнені та засуджені, довічники, жінки, неповнолітні тощо) (2013, 102).

Комітет також звертав увагу на наслідки відсутності зайнятості: майже повна відсутність зайнятості погіршувала перебування в ув'язненні та робила його більш каральним, аніж режим для засуджених осіб. Разом з обмеженнями на контакти із зовнішнім світом та спілкування це робило режим гнітючим та отупляючим» (2009, 76). При цьому, чим довшим є тримання під вартою, тим більш різноманітними мають бути можливості для зайнятості поза межами камери [5, с. 14].

Необхідно погодитися з автором аналізу стосовно того, що, незважаючи на понад двадцять років від часу оприлюднення першої рекомендації, українські СІЗО досі не пропонують можливостей для зайнятості в'язнів.

З-поміж іншого це пов'язано з конструкцією СІЗО. Їхній дизайн та архітектура не передбачають місця для зайнятості в'язнів. Також відсутня «промислова» частина установи, тобто немає виробництва, де засуджені могли б працювати. Так само зазвичай відсутні і спортивні зали або спортивні поля [5, с. 14].

У цьому контексті видається повчальною практика Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) у справі Двойних проти України» (заява № 72277/01) від 12 жовтня 2006 року, де як приклад порушення прав ув'язнених Суд наводить доповідь 2000 року Європейського комітету із запобігання тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – ЄКПТ). Візит делегації ЄКПТ до України відбувся з 10 по 26 вересня 2000 року, впродовж якого делегація відвідала, зокрема, ізолятор тимчасового тримання

№ 15 м. Сімферополя. Делегація зазначила, що «умови тримання були у загрозливій ситуації»; зокрема спостереження, зроблені у Сімферопольському СІЗО № 15, доводять це.

Частина спецконтингенту не займалася організованою діяльністю. Крім сотні ув'язнених, які займалися у хорі, інші ув'язнені не мали роботи чи організованої спортивної діяльності. На практиці єдиний час, що вони проводили поза камерами, – це година прогулянки щодня в умовах, які не дозволяли повною мірою виконувати фізичні вправи (площа дворів для прогулянок коливалася від 10 до 25 кв. м).

Більшість ув'язнених були зачинені протягом майже цілої доби в переповнених, шкідливих для здоров'я камерах без будь-якої запропонованої діяльності. За таких умов позбавлення волі у Сімферопольському СІЗО може бути лише досвідом, зведеним до нуля. Проте для подолання деяких значних недоліків можливо і необхідно негайно вжити заходів [6].

Виходячи з рішення ЄСПЛ, можна зробити висновок, що зайнятість ув'язнених, у тому числі надання їм певної роботи, має позитивно впливати на перебування під вартою.

Також варто додати, що одним із факторів, які ускладнюють участь ув'язнених у праці, є залучення до слідчих дій та судових процесів, поки вони перебувають в установі, а також чітко визначений строк перебування у слідчому ізоляторі. Оскільки, відповідно до ч. 1 ст. 197 КПК, строк дії ухвали слідчого судді, суду про тримання під вартою або продовження строку тримання під вартою не може перевищувати шістдесяті днів. Але, враховуючи ч. 3 ст. 197, строк тримання під вартою може бути продовжений слідчим суддею в межах строку досудового розслідування в порядку, передбаченому КПК. Сукупний строк тримання під вартою підозрюваного, обвинуваченого під час досудового розслідування не повинен перевищувати:

1) шести місяців – у кримінальному провадженні щодо нетяжкого злочину;

2) дванадцяти місяців – у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів [7].

А також серед ускладнених факторів можна вважати те, що під час залучення ув'язнених до праці необхідно створюва-

ти робочі місця з дотриманням особливостей розміщення та ізольованого тримання засуджених і ув'язнених.

Доцільно зазначити, що існує ускладнена процедура залучення до суспільно корисної праці осіб, узятих під варту, в майстерні установи. Так у п. 5.1 розділу 5 Положення про майстерню установи виконання покарань, слідчого ізолятора зазначено, що, окрім письмової згоди ув'язненого, ще необхідно отримати дозвіл слідчого або суду, які здійснюють кримінальне провадження. Хоча не визначено правової форми отримання такого дозволу. Після чого наказом начальника установи буде створена комісія для розгляду заяв та відбору осіб для роботи в майстерні установи, до складу якої входять: начальник установи, посадова особа установи, яка відповідно до розподілу функціональних обов'язків організовує роботу з питань залучення засуджених до праці та трудової адаптації, представники соціально-психологічної служби та служби нагляду і безпеки, інших структурних підрозділів установи [8].

Хоча окреслену вище процедуру можна дещо спростити. Для прикладу можна залишити лише письмову заяву від ув'язненого як згоду на добровільне залучення до праці та наказ начальника установи чи слідчого ізолятора про залучення такого ув'язненого до майстерні установи виконання покарань чи слідчого ізолятора, про що у триденний строк треба буде попередити слідчого або суд, які здійснюють кримінальне провадження.

Події, які відбуваються у світі та безпосередньо в нашій країні, змушують змінювати й розвивати вітчизняне законодавство. Кодекс законів про працю України було доповнено статтею 60² про дистанційну роботу. Дистанційна робота – це форма організації праці, за якої робота виконується працівником поза робочими приміщеннями чи територією роботодавця, у будь-якому місці за вибором працівника та з використанням інформаційно-комунікаційних технологій [9]. На сьогодні через прогрес технологій існує ряд професій, які дозволяють працювати без прив'язки до конкретного робочого місця.

Це наштовхує на пропозицію впровадження дистанційної роботи для ув'язнених, що певним чином покращить вищезгадані прогалини і проблеми. А саме розширить вид можливих

робіт для ув'язнених, також задовольнить проблему зайнятості. Серед позитивних моментів – і те, що ув'язнений під час перебування в СІЗО не розриватиме остаточно свої соціальні зв'язки та не втрачатиме трудові й професійні навички.

При цьому адміністрація СІЗО в такому разі не буде стороною роботодавця, її функція полягатиме в наданні приміщення, де ув'язнений зміг би здійснювати свою діяльність, та контролі, щоб це не порушувало режимних вимог, встановлених законодавством. Наприклад, блокування сайтів або навпаки – надання доступу до тих ресурсів, які необхідні для виконання роботи.

У контексті розгляду питання праці ув'язнених заслуговує на увагу той факт, що у Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2022 р. № 1153-р у стратегічній цілі під номером 5 «Удосконалення методів та інструментів виправлення і ресоціалізації засуджених та їх подальше впровадження» є завдання – зміна підходів до залучення до корисної зайнятості засуджених та осіб, узятих під варту, створення додаткових стимулів для залучення засуджених до праці як засобу ресоціалізації [10].

Але серед очікуваних результатів та індикаторів виконання цієї стратегії передбачені показники лише засуджених, тобто ув'язнені залишені поза увагою.

Так само, як і в операційному плані реалізації Стратегії у 2022–2024 роках, йдеться виключно про засуджених і поза увагою залишається питання щодо ув'язнених, відповідно можна зробити висновок, що питання праці саме ув'язнених не буде змінюватися до 2026 року.

Враховуючи вищевикладене, погоджуємося з думкою Н. Мокрицької, яка зазначає, що особи, взяті під варту, не можуть бути обмежені в реалізації природного та соціального права на працю і їхня праця мала б відрізнятися від праці осіб, які засуджені та перебувають у місцях позбавлення волі. Інша річ: існує специфіка здійснення права в межах відповідного закладу на умовах, визначених законодавчо. Вона полягає в тому, що особи, які перебувають під вартою, не можуть самостійно

обирати працю, але мають право працювати і отримувати винагороду за роботу, на яку вони добровільно погодилися [11, с. 58].

Висновки. Отже, можна зробити такі висновки: по-перше, питання щодо реалізації права на працю засудженими на сьогодні залишається на відносно низькому рівні та потребує уваги з боку як науковців, так і практиків.

По-друге, ЄКПТ вже неодноразово вказував на те, що ув'язнені на неналежному рівні зайняті трудовою діяльністю, це також підтверджується рішеннями ЄСПЛ. Для розв'язання вищевказаної проблематики вбачаємо за доцільне запровадити такий вид роботи, як дистанційна, що розширить вид можливих робіт для ув'язнених, а також задовольнить проблему зайнятості.

Також можна стверджувати, що Стратегія реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року передбачає завдання для однієї зі стратегічних цілей щодо залучення до кримінальної зайнятості осіб, узятих під варту, але ні в очікуваних результатах, ні в операційному плані реалізації цієї стратегії не вказується про ув'язнених, а лише про засуджених. Тому ця Стратегія потребує доопрацювання.

Список використаних джерел

1. Про попереднє ув'язнення : Закон України від 30.06.1993 р. № 3352-ХІІ. Дата оновлення: 09.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3352-12#Text> (дата звернення: 02.05.2023).
2. Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України : наказ Міністерства юстиції України від 14.06.2019 р. № 1769/5. Дата оновлення: 03.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0633-19#Text> (дата звернення: 02.05.2023).
3. Загальна характеристика Державної кримінально-виконавчої служби України. URL: <https://kvs.gov.ua/wp-content/uploads/2023/01/Загальна-характеристика-01.01.2023.pdf> (дата звернення: 02.05.2023).
4. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text> (дата звернення: 03.05.2023).
5. Човган В. Аналіз виконання рекомендацій щодо пенітенціарної системи, наданих Україні Європейським комітетом з запобігання катуванням, з 1998 року. Харків : Право, 2020. 82 с.

6. Рішення Європейського суду з прав людини від 12.10.2006 р. у справі № 72277/01. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_273#Text (дата звернення: 05.05.2023).

7. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 28.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/465117#Text> (дата звернення: 05.05.2023).

8. Про затвердження Положення про майстерню установи виконання покарань, слідчого ізолятора : наказ Міністерства юстиції України від 22.03.2012 р. № 442/5. Дата оновлення: 29.05.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0437-12#Text> (дата звернення: 05.05.2023).

9. Кодекс законів про працю України : Закон УРСР від 10.12.1971 р. № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 06.05.2023).

10. Про схвалення Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року та затвердження операційного плану її реалізації у 2022-2024 роках : розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.12.2022 р. № 1153-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153-2022-p#Text> (дата звернення: 19.05.2023).

11. Мокрицька Н. П. Особливості реалізації права на працю особами, які перебувають під вартою. *Юридична Україна*. 2014. № 12 (144). С. 55–59.

Sikun A.,

Head of the Department of Theory and History of State and Law,
Constitutional Law, Academy of the State Penitentiary Service,
Chernihiv, Ukraine
ORCID: 0000-0003-1484-8830

CURRENT STATE OF IMPLEMENTATION OF THE RIGHT TO WORK BY PRISONERS IN DETENTION CENTERS

The article examines the issue of the current state of implementation of the right to work by prisoners held in remand detention centers of Ukraine. The concepts of prisoner and convict are given to distinguish them. It is being considered which categories of persons can be held in pretrial detention centers. The quantitative index of prisoners as of January 1, 2023 is presented in the article, who are held in pretrial detention centers and in penitentiary institutions that perform the function of pre-trial detention centers on the territory of Ukraine.

The procedure for engaging prisoners to work is disclosed in accordance with the Law of Ukraine “On Pretrial Detention”, as well as the Rules of the Internal Procedures of Pretrial Detention Centers of the State Criminal and Executive Service of Ukraine. The comments and recommendations made by the European Committee for the Prevention of Torture, Inhuman or Degrading Treatment or

Punishment during their visit to detention centers of Ukraine in different years are given. As an example, the decision of the European Court of Human Affairs, namely the European Committee for the Prevention of Torture, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, which indicates that the employment of prisoners, including providing them with certain work, should have a positive effect on their detention.

In the article attention is focused on the complicated procedure of engaging in socially useful work of persons taken into custody in workshops and certain recommendations are given regarding its optimization.

A proposal for the introduction of remote work in detention centers for prisoners is given, which in turn will fully expand the type of possible work for prisoners, as well as satisfy the problem of employment.

The Strategy for the reform of the penitentiary system for the period until 2026 was considered, namely the issue of changing approaches to the involvement of convicts and persons taken into custody for gainful employment.

Key words: *prisoners, work of prisoners, employment, work, detention center, penitentiary institutions.*

References

1. Ukraine (1993), *On previous imprisonment* : Law of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3352-12#Text> (accessed 2 May 2023).
2. Ukraine (2019), *On the approval of the Rules of internal procedure of investigative detention centers of the State Criminal and Executive Service of Ukraine*: Order, Ministry of Justice of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0633-19#Text> (accessed 2 May 2023).
3. State Criminal and Executive Service (2023), *General characteristics of the State Criminal and Executive Service of Ukraine*, available at: <https://kvs.gov.ua/wp-content/uploads/2023/01/Загальна-характеристика-01.01.2023.pdf> (accessed 2 May 2023).
4. Ukraine (1996), *Constitution of Ukraine*, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (accessed 3 May 2023).
5. Chovhan, V. (2020), *Analysis of the implementation of the recommendations regarding the penitentiary system provided to Ukraine by the European Committee for the Prevention of Torture since 1998*, *Law*, Kharkiv.
6. European Court of Human Rights (2006), *The case of "Twins against Ukraine"* (Request № 72277/01) : Decision of the European Court of Human Rights, Strasbourg, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_273#Text (accessed 5 May 2023).

7. Ukraine (2012), *Criminal Procedure Code of Ukraine* : Code of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (accessed 5 May 2023).

8. Ukraine (2012), *On the approval of the Regulation on the workshop of the penitentiary institution, pretrial detention center* : Order, Ministry of Justice of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0437-12#Text> (accessed 5 May 2023).

9. Ukraine (1971), *Labor Code of Ukraine* : Code of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine, Ukrainian Soviet Socialist Republic, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (accessed 6 May 2023).

10. Ukraine (2022), *On the approval of the Penitentiary System Reform Strategy for the period until 2026 and the approval of the operational plan for its implementation in 2022–2024* : Order, Cabinet of Ministers of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153-2022-p#Text> (accessed 19 May 2023).

11. Mokrytska, N. (2014), "Peculiarities of exercising the right to work by persons in custody", *Legal Ukraine*, № 12 (144), pp. 55–59.